

عنوان پژوهش

شیوه های ادب آموزی در حوزه روابط خانواده از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما

سرکار خانم مریم زارع

نام نویسندگان

نجمه باقری محمدآبادی

اشرف باقری

صفیه السادات دربندی زاده

مژگان دهقانی

مدرسه علمیه خواهران حضرت نرجس (سلام الله علیها) شهرستان یزد

پاییز ۱۳۹۶

دین اسلام دارای آداب و اصولی می باشد که در قرآن و سیره معصومین (عیه السلام) نهفته است و ما مسلمانان باید به این دو منبع رجوع کرده و این آداب را در زندگی خود پیاده سازیم. در اینجا وظیفه والدین بسیار مهم است ، آن ها باید ادب آموزی و تأثیرات آن در جامعه را مد نظر داشته تا بتوانند فرزندانی به جامعه اسلامی تحویل دهند که باعث سرافرازی خود و ملت اسلامی باشد و همچنین بصیرت خود را بالا برده تا از موانع ادب آموزی در جامعه امروز آگاه شوند و راهکارهای درستی را بکارگیرند.

واژگان کلیدی: شیوه، ادب آموزی، حوزه

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول	۲
کلیات	۲
الف. مفهوم ادب.....	۳
ب. انواع ادب	۴
ج. جایگاه ادب در آیات قرآن	۴
د. جایگاه ادب در روایات	۴
ه. ضرورت ادب آموزی والدین از دیدگاه اسلام	۵
و. فلسفه اطاعت و ادب آموزی از والدین.....	۷
فصل دوم	۹
پیامدهای رعایت و عدم رعایت ادب در روابط خانواده.....	۹
الف. پیامدهای رعایت ادب	۱۰
۱. میراث.....	۱۰
۲. برجسته شدن.....	۱۰
۳. محفوظ ماندن از انحرافات جنسی.....	۱۰
۴. محرک بودن.....	۱۱
۵. عمل و عکس العمل.....	۱۱
۶. سبب بهره‌مندی از ستایش خداوند.....	۱۲
۷. سرافرازی والدین در دنیا و آخرت.....	۱۳
۸. رهایی از فتنه های گمراه کننده.....	۱۳
ب. پیامد های عدم رعایت ادب	۱۳
۱. پشیمانی.....	۱۴
۲. عاق والدین.....	۱۴

۳. محرومیت از بهشت و نعمت‌های آن..... ۱۵
۴. عدم قرب الهی..... ۱۵
۵. نرسیدن به ریاست..... ۱۵
۶. از زمره زیان کاران..... ۱۵
۷. ورود به جهنم..... ۱۶
۸. قبول نشدن نماز..... ۱۶
۹. از زمره بدبختان..... ۱۶
۱۰. از زمره ستمکاران و گناهکاران..... ۱۷
۱۱. گرفتار شدن به عذاب الهی..... ۱۷

فصل سوم ۱۸

شیوه های ادب آموزی از دیدگاه آیات و روایات ۱۸

الف. خودسازی ادب آموز..... ۱۹

ب. صدا زدن فرزند با بکاربردن کلماتی دلشین..... ۱۹

ج. استفاده از مثال و تشبیه در پند و اندرز..... ۱۹

د. تحت تأثیر قرار دادن فرزند با قابلیت نفوذ کلمات..... ۲۰

ه. رفق و مدارا در ادب آموزی..... ۲۱

و. ادب آموزی با عمل خویش..... ۲۲

ز. توجه به کودک..... ۲۲

ح. ادب آموزی در وسع فرزند..... ۲۳

ط. تعادل میان نرمخویی و سخت گیری ۲۳

فصل چهارم..... ۲۸

موانع ادب آموزی در روابط خانواده ۲۸

- الف. جرأت فرزندان بر والدین..... ۲۹
- ب. طلاق..... ۲۹
- ج. عدم وفای به عهد والدین نسبت به فرزندان..... ۲۹
- د. خوردن غذای حرام..... ۳۰
- ه. وسوسه های شیطان پلید..... ۳۰
- و. افراط و تفریط در محبت..... ۳۱
- ز. مشکل آفرینی..... ۳۲
- ح. تلویزیون..... ۳۲
- نتیجه گیری..... ۳۴
- منابع..... ۳۵

جذب به خود نکرده اند و در فرزند نفوذی نداشته است ، در نتیجه از والدین نافرمانی می کند و آداب را رعایت نمی کند .

ز. مشکل آفرینی

مشکلات و اختلافات در روابط بین پدر و مادر باعث به وجود آمدن رفتارهای نامناسب، تنش و نافرمانی فرزندان مخصوصاً در دوره نوجوانی و جوانی می شود و همچنین آرامش از اعضای خانواده سلب می گردد که از پیشرفت آنان در همه زمینه ها از جمله عدم ادب آموزی را به همراه دارد. معصومین (ع) در این زمینه توصیه هایی کرده اند که به شرح زیر است:

پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: «بهترین مردان امت کسانی هستند که بر خانواده یشان گردنکشی و تجاوز نکنند بلکه با آنان به مهربانی و دلسوزی رفتار کرده و ستم نکنند».^۱

و همچنین امام محمدباقر (ع) در این باره فرمودند: «هرکه رفتار زن خویش را گرچه بر یک کلمه (ناشایست) باشد تحمل کند (خداوند) او را از آتش جهنم آزاد کرده و بهشت را بر او واجب می گرداند».^۲

ح. تلویزیون

اصلی ترین پیامد تلویزیونی شدن بچه ها، تغییر ادب آموز است. پدر و مادر سه ویژگی مهم دارند که معمولاً در فرد دیگری یافت نمی شود، اول آنکه والدین به جهت محبتی که خدا در دل آنان قرار داده، تعلق خاطر ویژه ای به فرزندانشان دارند که وجود این تعلق، پایه اصلی ادب آموزی است. این محبت میان فرزندان و والدین است که حس خیرخواهی را از سویی و انگیزه ی ایثار و از خود گذشتگی را از سویی دیگر ایجاد می کند. کسی که خیرخواه یک انسان نبوده و برای او از خواسته های خویش چشم پوشی نکند، نمی تواند مربی آن فرد باشد. دومین ویژگی موجود در

^۱ . مائده رضایی . همان کتاب. ص ۲۳. به نقل از مکارم الاخلاق ص ۲۱۷-۲۱۶ .

^۲ . همان.

والدین (ادب‌آموزان اصلی) شناختی است که آن دو از فرزندانشان دارند. این شناخت حاصل سومین ویژگی است که آن هم ارتباط دائم و مستقیم والدین با فرزندان است. تلویزیون هیچ کدام از این ویژگی‌ها را ندارد و بهتر است بگوییم نمی‌تواند داشته باشد.^۱ و ادب را نمی‌تواند به بچه‌ها بیاموزد. پس مربی کودک باید یک انسان باشد که در میان انسان‌ها هم کسی جز والدین نمی‌تواند به خوبی از عهده‌ی این وظیفه برآید.

^۱. محسن عباسی ولدی، من دیگر ما، ج پنجم، چاپ چهارم، ص ۱۴۹.

نتیجه گیری:

در آیات و سیره معصومین (ع) به آدابی که ما مسلمانان در طول زندگی برای به سعادت رسیدن باید رعایت کنیم سفارش شده است، کلمه آداب از ادب گرفته شده است به فرموده امام علی (علیه السلام) ادب داشتن به معنای آراسته بودن به زیوری است. در خانواده ها، والدین باید فرزندان خود را به این زیور بیارایند که پیامدهایی از جمله؛ سرافرازی والدین، برجسته شدن و ... را در پی دارد و حال اگر فرزندان ادب نداشته باشند، آثار سوئی مانند پشیمانی، عدم قرب الهی و ... را به همراه دارد.

اکنون والدین می توانند با به کار بردن شیوه های درست ادب آموزی که در آیات و روایات به آن اشاره شده است این مسئولیت سنگین را راحت تر به سرانجام برسانند از جمله این شیوه ها: خودسازی خود والدین، استفاده از مثال و تشبیه در موعظه، رفق و مدارا با فرزندان و ... می توان نام برد، در کنار به کاربردن این شیوه ها حتماً موانعی برای عدم یادگیری ادب یا عدم تأثیرگذاری والدین وجود دارد که شامل ، وسوسه های شیطان، خوردن غذای حرام ، وسوسه های شیطان پلید، افراط و تفریط والدین در محبت کردن و ... است.

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، چاپ سیزدهم، قم: پیام مقدس، ۱۳۹۲.
۳. ادیب، علی محمد حسین (۱۳۶۲)، راه روش تربیت از دیدگاه امام علی (ع)، تهران: مؤسسه انجام کتاب.
۴. باقری، خسرو (۱۳۸۷)، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ج اول، چاپ ۱۸، تهران: انتشارات مدرسه.
۵. حیدری نراقی، علی محمد (۱۳۹۲)، رساله حقوق امام سجاد علیه السلام (شرح نراقی)، چاپ اول، قم: انتشارات مهدی نراقی.
۶. داودی، محمد (۱۳۹۰)، سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، ج دوم، چاپ هشتم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۷. رضائی، مائده (۱۳۸۴)، تربیت کودک در اسلام، چاپ اول، مشهد: انتشارات رستگار.
۸. صالحی، علی (۱۳۹۱)، قصه های قرآنی، چاپ اول، تهران: مؤسسه انتشارات کتاب نشر.
۹. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، ج ۳۲، چاپ سوم، قم: تهران. کانون انتشارات محمدی.
۱۰. عباس ولدی، محسن (۱۳۹۴)، من دیگر ما، ج اول، چاپ ششم، قم: آیین فطرت.
۱۱. عباس ولدی، محسن (۱۳۹۴)، من دیگر ما، ج پنجم، چاپ چهارم، قم: آیین فطرت.
۱۲. عیسی زاده، عیسی (۱۳۹۰). خانواده قرآنی (ویژگی ها و وظایف اعضای آن). چاپ دوم. قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم).
۱۳. قائمی، علی (۱۳۶۴)، اخلاق و معاشرت در اسلام، چاپ اول، دفتر انتشارات امیری.
۱۴. قرائتی، محسن (۱۳۸۳)، تفسیر نور، ج ۷، تهران: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن.
۱۵. نظری و دیگران، محمد (۱۳۹۴)، درسنامه نهج البلاغه، ج ۲، چاپ پنجم، ناشر: حکمت و اندیشه.
۱۶. نرم افزار جامع الاحادیث

18. www.mojtabatehrani.ir